

Sygn. akt III AUa 1558/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 listopada 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący Sędzia SA Ewa Stryczyńska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w dniu 22 listopada 2022 r. w W.

sprawy S. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

o wypłatę zawieszanej emerytury

na skutek pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 23 lipca 2021 r. sygn. akt XIV U 1558/21

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Warszawie XIV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania.

Ewa Stryczyńska

Sygn. akt III AUa 1558/21

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 30 listopada 2020 r., nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. sprostował treść decyzji o przyznaniu emerytury S. B. z 13 października 2020 r. w ten sposób, że w jej punkcie II dodał: „Zakład zawiesza wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia, gdyż może być wypłacane tylko jedno-wyższe lub wybrane przez Pana”. Organ rentowy w uzasadnieniu podał, że w decyzji o przyznaniu emerytury nie wpisano informacji: „Zakład zawiesza wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia, gdyż może być wypłacane tylko jedno-wyższe lub wybrane”. W tej sytuacji w celu usunięcia nieprawidłowości, należało sprostować powstały błąd w drodze postanowienia. Ponadto organ rentowy pouczył S. B., że na podstawie art. 83b ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych na postanowienie nie przysługuje zażalenie.

Na ww. postanowienie odwołanie złożył S. B., wnosząc o jego uchylenie jako wydanego bez podstawy prawnej i z rażącym naruszeniem prawa, a zwłaszcza przepisu art. 113 § 1 i § 3 k.p.a., który ZUS przywołuje w podstawie jego wydania i ustalenie, że ostateczna decyzja z 13 października 2020 r. podlega niezwłocznemu wykonaniu.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. wniósł o jego oddalenie.

Postanowieniem z 19 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy XIV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych sygn. akt XIV U 17/21, odrzucił odwołanie.

Na skutek zażalenia złożonego przez odwołującego się na ww. postanowienie, **Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z 14 czerwca 201 r., wydanym w sprawie o sygn. III AUz 230/12, uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Warszawie XIV Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania.**

W pisemnych motywach rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 113 § 1 k.p.a. organ administracji publicznej może z urzędu lub na żądanie strony prostować w drodze postanowienia błędy pisarskie i rachunkowe oraz inne oczywiste omyłki w wydanych przez ten organ decyzjach. Należy zatem podkreślić, że sprostowanie nie może wykraczać poza granice określone powyższym przepisem. Przyjęta w nim klasyfikacja wadliwości jest wyczerpująca. Te wady decyzji charakteryzuje przy tym ich oczywistość, stanowiąca równocześnie normy dopuszczalności sprostowania. Wynika z tego, że sprostowanie nie może prowadzić do zmiany merytorycznej orzeczenia lub jego merytorycznej korekty. Oczywistość błędu pisarskiego, rachunkowego czy też innego wynikać powinna bądź z natury samego błędu, bądź z porównania rozstrzygnięcia z uzasadnieniem, z treścią wniosku czy też innymi okolicznościami. Oczywista omyłka w rozumieniu wyżej wymienionego przepisu to widoczne, niezgodne z zamierzonym, niewłaściwe użycie wyrazu, widocznie mylna pisownia czy też opuszczenie jakiegoś wyrazu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, treść zaskarżonego postanowienia nie stanowi sprostowania błędu pisarskiego lub rachunkowego, ani innej oczywistej omyłki lecz w rzeczywistości - merytoryczne rozstrzygnięcie na podstawie art. 95 i art. 98 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r., poz.291; dalej jako: „ustawa emerytalna”). Świadczy o tym również treść odpowiedzi na odwołanie, w której organ rentowy uzasadnia wydanie zaskarżonego postanowienia powołując się na ww. przepisy oraz art. 5 ust. 2a w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej, a także – na art. 7 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2020 r., poz.723 ze zm.).

Sąd Apelacyjny podkreślił, że zgodnie z art. 83 ust. 1 pkt. 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2021 r., poz.423 ze zm.; dalej jako: „ustawa systemowa”), Zakład wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących w szczególności, m.in. ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 83 ust.2 tej ustawy od decyzji Zakładu przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego. Prawo odwołania się od tych decyzji do sądu ubezpieczeń społecznych wyraża zasadę kontroli wszystkich decyzji organu rentowego w postępowaniu sądowym. Stosownie do art. 83b ustawy systemowej, jeżeli przepisy k.p.a. przewidują wydanie postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, ZUS w tych przypadkach wydaje decyzję (ust. 1). Zgodnie z art. 180 § 1 i 2 k.p.a., w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się przepisy k.p.a., chyba że przepisy dotyczące ubezpieczeń ustalają odmiennie zasady postępowania. Stosownie do treści art. 181 k.p.a., organy odwoławcze właściwe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych określają przepisy odrębne; do postępowania przed tymi organami stosuje się odpowiednio przepis art. 180 § 1 k.p.a.. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z 9 marca 2006 r. (sygn. II UZP 1/06) stwierdził, że nowe akty normatywne istotnie zmieniające obowiązujący dotychczas system ubezpieczeń społecznych utrzymały konstrukcję, w myśl której pierwszeństwo przed regulacją zawartą w k.p.a. mają przepisy postępowania zawarte w ustawie systemowej, która w art. 123 stanowi, że w sprawach uregulowanych ustawą stosuje się przepisy k.p.a., chyba że ustawa stanowi inaczej.

W ustawie systemowej przewidziano ponadto inny niż w przepisach k.p.a. tryb odwoławczy, wskazując w art. 83 ust. 2, że od decyzji organu rentowego wydanych w zakresie indywidualnych spraw przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach k.p.c. Takim przepisem o charakterze szczególnym jest także przepis art. 83b ust. 1 ustawy systemowej, zgodnie z którym, jeżeli przepisy k.p.a. przewidują wydanie postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, ZUS w tych przypadkach wydaje decyzję. Zgodnie z art. 123 § 2 k.p.a., postanowienia dotyczą poszczególnych kwestii wynikających w toku postępowania, lecz nie rozstrzygają o istocie sprawy, chyba że przepisy k.p.a. stanowią inaczej. Z powyższego wynika, że postanowienia, co do zasady,

nie stanowią rozstrzygnięcia o istocie sprawy, ale może tak być, gdy przepis k.p.a. tak stanowi. Przy ocenie, czy dany akt administracyjny jest postanowieniem, należy w razie wątpliwości kierować się jego treścią, a nie nazwą. W związku z tym zarówno nadanie decyzji mylnej nazwy postanowienia nie odbiera jej charakteru aktu załatwiającego sprawę co do istoty (postanowienie NSA we Wrocławiu z 11 lipca 1984 r., sygn. SA/WR 309/84), jak i nadanie postanowieniu mylnej nazwy decyzji nie zmienia jego charakteru prawnego (postanowienie NSA w Warszawie z 17 kwietnia 1985 r., sygn. II SA 1952/84). W postanowieniu z 7 marca 2006 r. (sygn. II GSK 352/05) NSA w Warszawie przesądził, że zwrot „postanowienie kończące postępowanie” zarezerwowany jest wyłącznie dla tych postanowień, które rzeczywiście kończą postępowanie (np. stwierdzających niedopuszczalność odwołania), a nie tylko rozstrzygają określone kwestie, jakie wynikają z jego toku. Odmiennością postępowania w sprawach ubezpieczeń społecznych jest obowiązek wydawania decyzji administracyjnych także wtedy, gdy przepisy k.p.a. przewidują wydanie postanowienia kończącego postępowanie w sprawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, biorąc pod uwagę treść zaskarżonego postanowienia – w istocie rozstrzygającego w przedmiocie istnienia zbiegu prawa do świadczeń i w związku z tym o wstrzymaniu wypłaty jednego z nich – Sąd Okręgowy powinien rozpoznać przedmiotowe odwołanie jako odwołanie od merytorycznej decyzji organu rentowego, którą jedynie błędnie nazwano: „postanowieniem”. W ocenie Sądu Apelacyjnego, sporne postanowienie zawiera konieczne elementy decyzji (art. 107 k.p.a.), które pozwalają tak je zakwalifikować i w konsekwencji ocenić w postępowaniu odwoławczym, a mianowicie: oznaczenie organu wydającego decyzję, datę wydania, oznaczenie strony, rozstrzygnięcie oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska oraz stanowiska służbowego pracownika organu. Brak pozostałych elementów decyzji wymienionych w art. 107 k.p.a. takich jak: wskazanie podstawy prawnej, uzasadnienie faktyczne i prawne, stosowne pouczenie o odwołaniu, nie pozbawia przedmiotowego pisma organu charakteru decyzji.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z 23 lipca 2021 r., sygn. akt XIV U 1558/21, Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W..

Sąd Okręgowy ustalił, że z akt rentowych wynika, że 2 września 2020 r. S. B. (ur. (...)) złożył wniosek o emeryturę.

Pismem z 24 września 2020 r. Wojskowe Biuro Emerytalne w W. poinformowało organ rentowy, że S. B. posiada uprawnienia do emerytury wojskowej od 13 kwietnia 1999 r. przyznane bezterminowo na podstawie ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r., poz. 586 ze zm.). Przy ustalaniu prawa i wysokości emerytury wojskowej został uwzględniony okres służby wojskowej od 15 września 1970 r. do 12 kwietnia 1999 r.

Decyzją z 13 października 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. przyznał S. B. emeryturę od 1 września 2020 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Zakład ustalił termin płatności świadczenia na 6 dzień każdego miesiąca.

Pismem z 18 listopada 2020 r. S. B. zwrócił się do organu rentowego o przesłanie na jego rachunek bankowy emerytury, której termin płatności przypada na 6 dzień każdego miesiąca.

Zaskarżonym postanowieniem organ rentowy na podstawie art. 113 § 1 k.p.a. sprostował treść decyzji o przyznaniu emerytury odwołującemu się z 13 października 2020 r. Nr (...), w ten sposób, że w punkcie II decyzji dodano treść „Zakład zawiesza wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia, gdyż może być wypłacane tylko jedno-wyższe lub wybrane przez Pana”. Organ rentowy w uzasadnieniu podał, że w decyzji o przyznaniu emerytury nie wpisano informacji: „Zakład zawiesza wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia, gdyż może być wypłacane tylko jedno-wyższe lub wybrane przez Pana”. W tej sytuacji w celu usunięcia nieprawidłowości, należało sprostować powstały błąd w drodze postanowienia. Ponadto organ rentowy pouczył S. B., że na podstawie art. 83b ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych na postanowienie nie przysługuje zażalenie.

Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie zasługiwało na uwzględnienie, co skutkowało uchyleniem postanowienia z 30 listopada 2020 r. i przekazaniem sprawy Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. do ponownego rozpoznania sprawy po myśli art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Zgodnie z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. Przepis ten służy eliminacji z obrotu wadliwych decyzji, jednak wadliwość ta musi być rażąca. Tylko rażące naruszenie przepisów o postępowaniu przed organem rentowym uzasadnia uchylenie decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ponieważ nie każde uchybienie w procedowaniu przed organem rentowym ma taką rangę, by wymagało prowadzenia sprawy od nowa.

Powyższy przepis obowiązuje od 7 listopada 2019 r. i został wprowadzony na mocy ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469). W uzasadnieniu projektu nowelizacji podano przykłady wad decyzji, które projektodawca określił jako rażące. Należą do nich, w zakresie treści (brak oznaczenia stron, niewskazanie sposobu obliczenia świadczenia lub składki), sposobu wydania (wydanie przez osobę nieuprawnioną) i postępowania je poprzedzającego (bez podstawy prawnej lub przedwcześnie – bez zachowania terminów lub przesłanek wydania). W ocenie Sądu Okręgowego, nie ulega wątpliwości, że postanowienie z 30 listopada 2020 r. zostało wydane z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, a mianowicie bez wskazania podstawy prawnej oraz uzasadnienia faktycznego i prawnego. Organ rentowy w zaskarżonym postanowieniu powołał się na art. 113 § 1 k.p.a., zgodnie z którym organ administracji publicznej może z urzędu lub na żądanie strony prostować w drodze postanowienia błędy pisarskie i rachunkowe oraz inne oczywiste omyłki w wydanych przez ten organ decyzjach.

Przedmiotem stosowania rozwiązań związanych ze sprostowaniem treści decyzji przewidzianej w art. 113 § 1 k.p.a. są wady nieistotne takiego aktu administracyjnego (zob. wyrok NSA w Katowicach z 22 stycznia 1997 r., sygn. SA/Ka 2714/95; wyrok WSA w Warszawie z 20 kwietnia 2005 r., sygn. III SA/Wa 232/05), natomiast wady istotne weryfikowane są przy wykorzystaniu zwykłych bądź nadzwyczajnych środków prawnych (wyrok WSA w Warszawie z 6 listopada 2008 r., sygn. I SA/Wa 936/08). Dopuszczalność stosowania art. 113 § 1 k.p.a. dokonuje się na podstawie oceny istotności wady decyzji administracyjnej. Z tego też względu ewentualna modyfikacja tego aktu nie może wpływać na ukształtowanie praw bądź obowiązków w sferze prawa administracyjnego materialnego (wyrok NSA z 20 listopada 2008 r., sygn. II GSK 498/08; wyrok WSA w Gorzowie Wlkp. z 18 czerwca 2014 r., sygn. II SA/Go 371/14; wyrok NSA z 2 czerwca 2020 r., sygn. II FSK 786/20), jako charakterystycznej dla stosowania środków prawnych, a nie rektyfikacji decyzji. Wiąże się to więc, w istotnym stopniu, z takim sposobem oddziaływania na decyzję administracyjną, który uznaje za niedopuszczalne określenie okoliczności mogących rzutować na ocenę legalności decyzji kończącej konkretne postępowanie (wyrok WSA w Krakowie z 29 lipca 2008 r., sygn. II SA/Kr 195/08). Ponadto nie mogą podlegać sprostowaniu w trybie przewidzianym w art. 113 § 1 k.p.a. błędy i omyłki istotne, których dopuszczono się w stosowaniu prawa, a więc co do ustalenia prawa obowiązującego, stanu faktycznego i jego kwalifikacji prawnej oraz ustalenia konsekwencji prawnych zastosowania określonej normy prawnej (wyrok NSA z 1 lipca 1999 r., sygn. IV SA 1067/97; wyrok NSA z 20 lutego 2001 r., sygn. IV SA 2746/98; wyrok WSA w Warszawie z 29 listopada 2006 r., sygn. II SA/Wa 1765/06; wyrok WSA w Warszawie z 2 kwietnia 2008 r., sygn. II SA/Wa 109/08). Przyjęta w art. 113 § 1 k.p.a. klasyfikacja wadliwości jest wyczerpująca, i charakteryzuje się tożsamą cechą – oczywistością. Stanowi ona więc granice przedmiotowej dopuszczalności sprostowania wyrażającą się tym, że sprostowanie nie może prowadzić do merytorycznej zmiany decyzji (wyrok NSA z 11 sierpnia 1999 r., sygn. II SA 1072/99; wyrok WSA w Warszawie z 13 lutego 2004 r., sygn. II SA 220/03; wyrok WSA w Warszawie z 25 lutego 2005 r., sygn. VII SA/Wa 321/04). Oczywistość błędu czy omyłki polega na widocznej, w świetle akt sprawy, rozbieżności między myślą (zamierzeniem) wyrażoną przez organ administracji publicznej a doбором poszczególnych słów lub cyfr dla określenia niebudzących wątpliwość faktów (wyrok NSA z 19 lipca 2002 r., sygn. IV SA 498/01; wyrok WSA w Warszawie z 24 stycznia 2008 r., sygn. III SA/Wa 3802/06). Widoczna omyłka może wiązać się z niewłaściwym użyciem np. wyrazu, widocznie mylną pisownią albo niezamierzonym opuszczeniem jednego lub więcej wyrazów

(postanowienie SKO z 23 sierpnia 2001 r., Kol. Odw. 1507/01/G, OSS 2002, Nr 4, poz. 91). Taka sytuacja może się więc wiązać z tym, że w decyzji administracyjnej wyrażono coś, co widocznie niezgodne jest z myślą wyrażoną niedwuznacznie przez organ administracji publicznej, a zostało wypowiedziane tylko przez przeoczenie, niewłaściwy dobór słów czy omyłkę pisarską (wyrok NSA z 17 października 2001 r., sygn. II SA 1099/01). Oczywistość błędu powinna wynikać bądź z natury samego błędu, bądź z porównania rozstrzygnięcia z uzasadnieniem, z treścią wniosku czy też innymi okolicznościami (wyrok WSA w Warszawie z 3 lipca 2007 r., sygn. VII SA/Wa 672/07; wyrok WSA w Warszawie z 29 czerwca 2007 r., sygn. VI SA/Wa 433/07; wyrok WSA w Warszawie z 2 kwietnia 2008 r., sygn. II SA/Wa 109/08; wyrok WSA w Białymstoku z 4 czerwca 2008 r., sygn. II SA/Bk 200/08). Pojęcie oczywistego błędu dotyczy błędów pisarskich bądź rachunkowych, które są oczywiste, czyli widoczne na „pierwszy rzut oka”, bez potrzeby przeprowadzenia dodatkowych badań czy ustaleń, oraz nie dotyczą merytorycznej strony danej sprawy (wyrok NSA z 27 marca 1981 r., sygn. SA 592/81). Konsekwencją tego jest to, że sprostowanie oczywistej omyłki możliwe jest tylko wówczas, gdy dla wykazania, że określony zapis w decyzji jest błędny, nie jest konieczne przeprowadzanie postępowania dowodowego (wyrok WSA w Warszawie z 28 kwietnia 2008 r., sygn. IV SA/Wa 306/08).

Podzielając powyższe poglądy, Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżone postanowienie z 30 listopada 2020 r. prostujące decyzję z 13 października 2020 r. przez dodanie w punkcie II decyzji treści: „Zakład zawiesza wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia, gdyż może być wypłacane tylko jedno-wyższe lub wybrane przez Pana” bez podania podstawy prawnej oraz bez uzasadnienia faktycznego i prawnego prowadzi faktycznie do merytorycznej zmiany treści decyzji z 13 października 2020 r. i wpływa na ukształtowanie praw ubezpieczonego, co jest niezgodne z art. 113 § 1 k.p.a. To powoduje, że spełniona została przesłanka art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego wskazanie przez organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie podstawy prawnej, uzasadnienia faktycznego i prawnego jest tylko stanowiskiem procesowym organu rentowego i nie może zastępować braków decyzji w tym zakresie.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy, zaskarżając go w całości oraz zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy, tj.:

1) art. 231 k.p.c. przez przyjęcie, że zaskarżone postanowienie dotyczyło sprostowania, pomimo że z treści postanowienia wynikało, że jest to decyzja zawieszająca wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg,

2) art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. przez jego zastosowanie, w sytuacji gdy błędne wydanie przez organ rentowy postanowienia w miejsce decyzji nie stanowi rażącego naruszenia prawa, którego Sąd nie może naprawić w postępowaniu sądowym.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację organu rentowego odwołujący się wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się uzasadniona o tyle, że skutkowałą koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Zaskarżonym postanowieniem organ rentowy dokonał sprostowania decyzji przyznającej prawo do świadczenia w ten sposób, że zawiesił prawo do wypłaty świadczenia z uwagi na zbieg. Sąd Okręgowy uznał, że postanowienie to w istocie prowadzi do merytorycznej zmiany treści decyzji i wpływa na ukształtowanie praw ubezpieczonego, a w tej sytuacji spełniona została przesłanka zawarta w art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., pozwalająca na uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W..

Stanowisko Sądu Okręgowego nie zasługuje, w ocenie Sądu Apelacyjnego, na aprobatę. Sąd pierwszej instancji w sposób niewłaściwy zinterpretował treść art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. i w następstwie tego uchybienia nieprawidłowo zastosował instytucję uregulowaną w tym przepisie.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. Spostrzeżenie to jest punktem wyjścia do dalszych rozważań.

Analizując charakter wad jakimi dotknięta jest decyzja (postanowienie z 30 listopada 2020 r.) i kwalifikując te wady jako rażące, Sądowi Okręgowemu umknęło jednocześnie, że nie do każdej decyzji organu rentowego ów przepis może mieć zastosowanie.

Treść zaskarżonego postanowienia organu rentowego z 30 listopada 2020 r. rozstrzyga w przedmiocie istnienia zbiegu prawa do świadczeń i w związku z tym o wstrzymaniu wypłaty jednego z nich. Sporne postanowienie zawiera wszystkie konieczne elementy decyzji (art. 107 k.p.a.), które pozwalają tak je zakwalifikować i w konsekwencji ocenić w postępowaniu odwoławczym, a mianowicie: oznaczenie organu wydającego decyzję, datę wydania, oznaczenie strony, rozstrzygnięcie oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska oraz stanowiska służbowego pracownika organu. Przesądził o tym zresztą Sąd Apelacyjny wydając w niniejszej sprawie wyżej przytoczone postanowienie z 14 czerwca 2021 r. (k. 42 – 50 a.s.).

Kwalifikując postanowienie z 30 listopada 2020 r. jako decyzję nie można było jednak zastosować trybu przewidzianego w art. 477¹⁴ § 21 k.p.c., gdyż nie można było uznać tej decyzji jako nakładającej na ubezpieczonego zobowiązanie, czy też ustalającej wymiar tego zobowiązania, nie można też było uznać, że jest to decyzja obniżająca świadczenie. W ww. przepisie ustawodawca przewidział kasatoryjny tryb rozpoznania odwołania od decyzji organu rentowego przez sąd pierwszej instancji, wskazując jednocześnie w sposób enumeratywny do jakich rodzajowo decyzji może być zastosowany. Każda rozszerzająca interpretacja tego przepisu jest niedopuszczalna, a jego wykładni należy dokonywać opierając się na literalnej jego treści. Mamy bowiem do czynienia z przepisem regulującym postępowanie cywilne w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, który musi być wykładany ściśle. Nie ma przy tym żadnych uzasadnionych przesłanek do uznania, że przepis ów jest sformułowany niejasno, skoro wymienia on trzy konkretnie wskazane kategorie decyzji organu rentowego, mocą których organ ten: bądź to nakłada na ubezpieczonego zobowiązanie, bądź to ustala wymiar tego zobowiązania, bądź też obniża świadczenie. Decyzja o zawieszeniu wypłaty emerytury, przyznanej decyzją z 13 października 2020 r., z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia, nie jest żadną z ww. decyzji.

Powyższe stanowisko zgodne jest z wyrażonym przez Sąd Najwyższy poglądem co do interpretacji ww. przepisu. W uzasadnieniu wyroku z 19 maja 2022 r., wydanego w sprawie o sygn. I USKP 130/21, Sąd Najwyższy stwierdził, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalilo się przekonanie, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Sąd ubezpieczeń społecznych, jako sąd powszechny, może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania. Wprowadzenie do porządku prawnego art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. regulę tę modyfikuje. Odstępstwo od zasady jest jednak ograniczone podmiotowo i przedmiotowo. Przepis wskazuje bowiem, że chodzi wyłącznie o "decyzję nakładającą na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalającą wymiar tego zobowiązania lub obniżającą świadczenie", a także, że w ujęciu podmiotowym chodzi wyłącznie o "ubezpieczonego", który jest adresatem decyzji (LEX nr 3433258).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że nawet gdyby można było przyjąć, że decyzja z 30 listopada 2020 r. została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, to Sąd Okręgowy nie mógł jej uchylić i przekazać sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu na podstawie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Bez znaczenia jest fakt, że do zawieszenia wypłaty świadczenia doszło w innej decyzji, niż decyzja przyznająca prawo do świadczenia. Organ rentowy jest uprawniony do wydawania tego rodzaju decyzji (zawieszających prawo do świadczenia), nawet jeżeli wcześniej wydał decyzję przyznającą prawo do świadczenia.

Podsumowując, w omawianej sytuacji Sąd winien był merytorycznie rozpoznać zasadność odwołania od decyzji (postanowienia z 30 listopada 2020 r.) w przedmiocie zawieszenia wypłaty świadczenia z uwagi na zbieg prawa do świadczeń. W świetle powyższego zaskarżony wyrok nie mógł się ostać.

W konsekwencji, na podstawie art. 386 § 2 k.p.c., Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok oraz przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie XIV Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny rozpoznał sprawę na posiedzeniu niejawnym. Żadna ze stron nie składała wniosku o przeprowadzenie rozprawy, zaś Sąd drugiej instancji nie dostrzegł konieczności jej przeprowadzania w celu rozpoznania apelacji organu rentowego.

Zgodnie z art. 15zszs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1842), w brzmieniu nadanym ustawą z 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r. poz. 1090), obowiązującym od 3 lipca 2021 r., w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów kodeksu postępowania cywilnego w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego. Zasada ta,

zgodnie z art. 6 powołanej ustawy z 28 maja 2021 r., znajduje zastosowanie do wszystkich spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie. Taki stan prawny, zważywszy na datę wydania niniejszego orzeczenia, uzasadniał rozpoznanie przedmiotowej sprawy w składzie jednego sędziego, przy czym sprawy, które przed dniem wejścia w życie nowelizacji z 28 maja 2021 r. sąd rozpoznawał w składzie innym niż jednego sędziego, w dalszym ciągu prowadzone są przez tego sędziego, któremu sprawa została przydzielona jako referentowi, do zakończenia sprawy w danej instancji.

SSA Ewa Stryczyńska